TRANSFORMĂRI CULTURALE ÎN SPAȚIUL POSTSOVIETIC: DINAMICA SUBCULTURILOR URBANE DIN CHIȘINĂU ÎN ANII 1990-2019

Anastasia TABURCEANU

CZU: [94 + 008](478-25)"1990/2019"

The text of this thesis will analyze the impact of this Soviet past on the urban landscape; but also to analyze the development of urban subcultures and the city's transition to modernization in terms of facts and events that took place in Chisinau in the last 20 years: the physical transformation of the city and the high level of liberalization of communication channels that have generated cultural mutations and new sub-urban cultures in Chisinau.

În 2003 în orașul Amsterdam a pornit o campanie de informare prin care se dorea sensibilizarea publicului referitor la necesitatea de a oferi spații accesibile de lucru și de manifestare pentru artiștii locali independenți, sloganul campaniei era „Nu este cultură fără subcultură” (City of Amsterdam, 2003). Și e adevărat, subculturile creative independente, în diferiții lor hibrizi de muzică, teatru, artă și mass-media nouă și veche, sunt ingredientul principal al evoluției culturale. Acestea au capacitatea unei influențe majore asupra participanților săi – catalizând trecerea de la consumator la producător, de exemplu, oferind adesea un beneficiu cultural și social foarte larg [1]. În această lucrare, subculturile sunt analizate în latura lor contraculturală, ca forme de opoziție simbolică la ordinea socială a cărei proiecție o reprezintă orașul.

Activitățile creative indie, în special, nu câștigă mulți bani și nu costă prea mult să fie înființate și întreținute. Acestea tind să se aglomereze în zone caracterizate prin chirii mici și utilizări nerezidențiale, cum ar fi zonele industriale, clădiri abandonate, spații accesibile [2]. Această „acaparare” de teritorii urbane de către subculturile creative este un fenomen foarte firesc pentru întreaga lume, și care recent ajunge și la Chișinău. Scena subculturilor indie poartă o asociere fundamentală cu locul. Stahl argumentează în legătură cu scena muzicală indie că „de unde vin trupele de artiști și unde își produc aceștia muzica, sunt aspecte semnificative ale modului în care se înregistrează în imaginația fanilor și a publicului în general, și care desemnează legături explicite între referentul urban și imaginile unui hub subcultural vibrant.

Codat spațial în acest fel, orașul ca semn și orașul ca scenă sunt adesea confruntate într-o manieră care privilegiază o experiență estetică și un angajament față de oraș" [3, p. 55]. Argumentul se aplică și altor forme de artă: street-artul, artele vizuale și scenele de teatru independente sunt la fel de strâns asociate cu orașul în care acestea iau naștere.

În text aducem în discuție subculturile indie din Chișinău, trecând în revistă două mari subculturi (demonstrând de fapt că acestea nu mai au dreptul de a se numi subculturi în înțelesul clasic al termenului): rockerii și hipsterii. Rockerii sunt descriși în calitate de premergători, sunt cei care au pavat calea tineretului moldovenesc spre gândirea alternativă și industriile creative. Legendele urbane, dar și cei care au fost intervievați în procesul de cercetare, toți au vorbit despre Studioul de înregistrare nr. 2, ca fiind MECA melomanilor din Chișinăul anilor 80-90.

Cei care veneau aici au format mai apoi două dintre cele mai remarcabile formații de muzică rock de la noi – O'Chad și Cuibul. Iar despre subsolul fabricii de textile de pe strada Sfatul Țării, unde trupa O'Chad organiza mici concerte, se spune că era un fenomen nu doar un spațiu fizic. Muzica și atmosfera de acolo mult timp a fost replicată și menținută în Clubul Black Elephant. Un alt lăcaș sfânt pentru tinerii melomani din Chișinăul anilor 2000, este „sala de repetiții de la Asachi".

Acolo veneau nu doar fetele de la liceu îndrăgostite de băieții trupelor, dar și adevărați muzicieni. Și ei au reușit să formeze în jurul lor o comunitate de oameni pasionați de muzică, muzicieni profesioniști și artiști, în vremea în care concertele live erau foarte rare sau aproape inexistente, nemaivorbind de concerte de muzică rock clasic.

Primul val de rockeri „consacrați", pe care i-a născut spațiul moldovenesc, veneau dintr-un loc la propriu undergreund – din subsoluri creative și erau toți vorbitori de limbă rusă, ei fiind un produs direct al societății sovietice. Reprezentanții celui de-al doilea val se formează ca personalități în perioada Mișcării Naționale de Eliberare, sunt mai îmbibați de influențele subculturilor occidentale cu mai mult acces spre ele, ies din subsoluri și lărgesc considerabil subcultura de rockeri.

O lărgesc nu doar ca și număr de membri, dar ca și spectru de membri, viitorii hipsteri și reprezentanți ai industriilor creative cresc pe muzica The Flying Post Man, Furio Snails și Gîndul Mîței – muzica ieșită din sala de repetiții de la Asachi.

Și hipsterii, cei care au moștenit îndrăzneala rockerilor, au extrapolat-o și aplicat-o aproape universal în toate domeniile de activitate și care acum nu mai pot fi numiți subcultură. Ei au întors subcultura ca pe o omletă pe tigaie rotind-o în aer, aterizând înapoi în tigaie drept cultură mainstream. Hipsterii sunt astăzi mai degrabă un „trib" global, cu scene locale întinse de la Cluj la Toronto, scene care cunosc totuși un specific comun. Internetul a popularizat această estetică DIY și a globalizat hipness-ul. Triburi fluide din toată lumea s-au întâlnit prin consum în același club virtual și au început să dea definiții despre ce-i cool și ce nu e. Cele câteva triburi de creativi care pluteau dezorientați prin Chișinău cu un spațiu fizic de interacțiune aproape inexistent s-au întâlnit on-line și acolo s-au văzut cât de mulți sunt de fapt și cât de diferiți.

Pentru a „unifica forțele creative", s-a început organizarea serilor „Kompot" în scuarul din fața clădirii de pe „București 68". Se punea muzică din boxe, se proiectau filme pe pereți, se consuma ce se aducea „de acasă", se comunica deschis. Când zilele de vară s-au sfârșit și acest loc expus nu mai era o soluție, iar necesitatea comunicării a rămas, a apărut sediul Teatrului Spălătorie (și un pic mai târziu Tipografia 5).

Creativii „s-au mutat la dos". Iar când vorbim de hipsteri, oameni cu impact și grupuri care dramatic își schimbă rolul în societate, trebuie neapărat să vorbim despre: Teatrul Spălătorie – locul care a spălat artificialul și a abordat teme, precum memoria refulată a Holocaustului în Basarabia și Transnistria, atitudinile homofobe, problemele din domeniul educației, situația geopolitică.

Occupy Guguță – e un fenomen mai mult decât orice altceva. Tobele Occupy Guguță au fost auzite și la protestul din 26 august, dar pe 27 acestea și-au jucat rolul și mai bine – au astupat fanfara oficială, au ghidat coloana de protestatari și, cel mai important, au răspuns la brutalitatea forțelor de ordine cu forța muzicii – pașnic și nonviolent.

Muzeul Zemstvei a devenit un important centru al culturii independente din Moldova, care și-a deschis ușile în anul 2012, cu ocazia organizării la Chișinău a festivalului TANDEM, și a reunit 47 de organizații culturale independente din Europa. Acestea din urmă ne conving încă o dată că dezvoltarea culturală și transformarea orașului Chișinău într-un spațiu armonios, prietenos tuturor subculturilor și, în final, în o capitală culturală consacrată trebuie să pornească de la un

studiu meticulos al posibilităților pe care ni le oferă în momentul actual subculturile existente.

Referințe:

1. FLORIDA, R. *The rise of the creative class, and how it's transforming work, leisure, community and everyday life.* New York, NY: Basic Books, 2011.
2. GREIL, M. *Istoria secretă a secolului al XX-lea*. Editorial Anagrama S.A.; 1 edition Barcelona, 1993.
3. STAHL, H.H. *Probleme confuze în istoria socială a României.* București: Editura Academiei Române, 1992.